

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

Iran Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture

باسمه تعالی

تشخیص اصالت نامه

تاریخ: ۱۴۰۵/۰۳/۲۶

شماره: ۲۲/۴۱۴۲/ص

پیوست: دارد

اقتصاد مقاومتی در سایه وحدت ملی و امنیت ملی

روسای محترم اتاق‌های سراسر کشور

با سلام و احترام،

در اجرای ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار به پیوست، گزارش طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد به همراه گزارش طرح شامخ صنعت در فروردین ماه سال جاری تقدیم می‌شود. بر اساس نتایج این طرح که بازتابی از ارزیابی و انتظارات فعالان اقتصادی از شرایط فروردین ماه و انتظارات آتی است، شامخ در کل اقتصاد ۲۶/۳ محاسبه شده است که پس از حذف اثر فصلی (تعدیل فصلی)، شامخ کل اقتصاد ۳۸/۵ برآورد می‌شود. شامخ صنعت نیز در فروردین ماه ۲۰/۵ محاسبه شده است که پس از حذف اثر فصلی (تعدیل فصلی)، عدد این شامخ ۳۷/۴ برآورد شده است. مقادیر شامخ کل اقتصاد و صنعت نسبت به اسفند ماه کاهش داشته است هرچند از شدت کاهش آن کاسته شده است. نکته قابل توجه این که شوک ناشی از جنگ تحمیلی بر شامخ فروردین ماه نسبت به اسفندماه سال ۱۴۰۴ کمتر شده و به تدریج به سمت میرایی حرکت کرده است. البته این شاخص همچنان فاصله قابل توجهی با سطح خنثی ۵۰ دارد که نشان‌دهنده تشدید رکود عمیق و گرایش بیشتر اقتصاد ملی به فاز تعمیق رکود تورمی است. از نکات قابل توجه از نتایج شامخ در فروردین ماه سال جاری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اقتصاد کشور در پی هم‌زمانی رکود مزمن داخلی با شوک جنگ تحمیلی و اختلالات گسترده فعالیت‌ها، وارد یکی از شدیدترین دوره‌های بی‌سابقه از رکود تورمی عمیق و فراگیر شده است. هر چند شامخ نسبت به ماه گذشته بهبود نسبی یافته است ولی تعمیق و ماندگاری سطح پایین آن نگران کننده است. افت هم‌زمان تولید، سفارشات جدید، فروش، اشتغال و موجودی مواد اولیه، بیانگر آن است که رکود فعلی صرفاً یک افت چرخه‌ای کوتاه‌مدت نیست، بلکه به مرحله‌ای از اختلال ساختاری در فعالیت بنگاه‌ها و کسب و کارها نزدیک شده است.
- در فروردین ماه، جنگ تحمیلی و تبعات آن از جمله اختلال در اینترنت بین‌الملل، محدودیت در تجارت خارجی، آسیب به بخشی از زیرساخت‌های صنعتی و تشدید نااطمینانی، فشار مضاعفی بر بنگاه‌هایی وارد کرده که پیش از این نیز درگیر تورم بالا، کاهش تقاضا، محدودیت ارزی و کمبود نقدینگی بوده‌اند. بسیاری از شرکت‌ها که طی سال‌های گذشته با وجود بی‌ثباتی اقتصادی به فعالیت ادامه داده بودند، اکنون اعلام می‌کنند که توان ادامه فعالیت را از دست داده‌اند و در وضعیت تعطیلی، نیمه‌تعطیلی یا کاهش شدید ظرفیت تولید قرار گرفته‌اند.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

Iran Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture

تشخیص اصالت نامه

تاریخ: ۱۴۰۵/۰۳/۲۶

شماره: ۲۲/۴۱۴۲/ص

پیوست: دارد

از منظر بازار کار و اشتغال نیز، افت شاخص اشتغال نشان می‌دهد که فشار رکودی اکنون به‌طور کامل به نیروی کار منتقل شده‌است. افزایش تعدیل نیرو و مرخصی‌های اجباری، نشانه‌ای از شکل‌گیری موج جدید بیکاری در بخش خصوصی است، موضوعی که در صورت تداوم شرایط می‌تواند آثار اجتماعی، معیشتی و بیمه‌ای (کسورپردازی و غرامت بیمه بیکاری) قابل توجهی به همراه داشته باشد.

در سمت عرضه، کاهش مستمر نهاده‌ها و بحران تأمین مواد اولیه و محدودیت‌های ارزی به یکی از مهم‌ترین ریسک‌های ادامه فعالیت صنایع تبدیل شده‌است. آسیب به صنایع بالادستی، اختلال در واردات، کمبود ارز معتبر و افزایش شدید قیمت نهاده‌ها، موجودی مواد اولیه بسیاری از بنگاه‌ها را به سطوح بحرانی رسانده‌است. هم‌زمان، کاهش شدید تقاضا و افت فروش باعث شده بنگاه‌ها امکان انتقال کامل هزینه‌ها به بازار را نداشته باشند و فشار مضاعفی بر نقدینگی آن‌ها وارد شود.

فضای کلی انتظارات همچنان پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی توصیف می‌شود. بخش مهمی از فعالان اقتصادی معتقدند ادامه فعالیت در ماه آینده وابسته به ثبات شرایط، کاهش نااطمینانی‌ها و دسترسی به مواد اولیه است. در چنین شرایطی، بازگشت اقتصاد به مسیر عادی فعالیت، نیازمند مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ شامل تثبیت نسبی فضای اقتصاد کلان، تسهیل دسترسی به ارز و مواد اولیه، حمایت هدفمند از نقدینگی بنگاه‌ها، کاهش محدودیت‌های اداری و بازسازی اعتماد فعالان اقتصادی است. در غیر این صورت، خطر تعمیق رکود، تعطیلی گسترده بنگاه‌ها و آسیب بلندمدت به ظرفیت تولید کشور افزایش خواهد یافت. بنابراین انتظار می‌رود دولت بتواند برای گشایش فعالیت‌های اقتصادی، نسبت به تقویت گذرگاه‌ها و جریان مبادلات خارجی کشور و حمایت هدفمند در حوزه تأمین مالی و ارز، تدابیر موثرتری را پیش‌رو داشته باشد تا از آسیب‌رسانی بیشتر به روند تداوم تولید کشور بکاهد.

عیسی منصوری

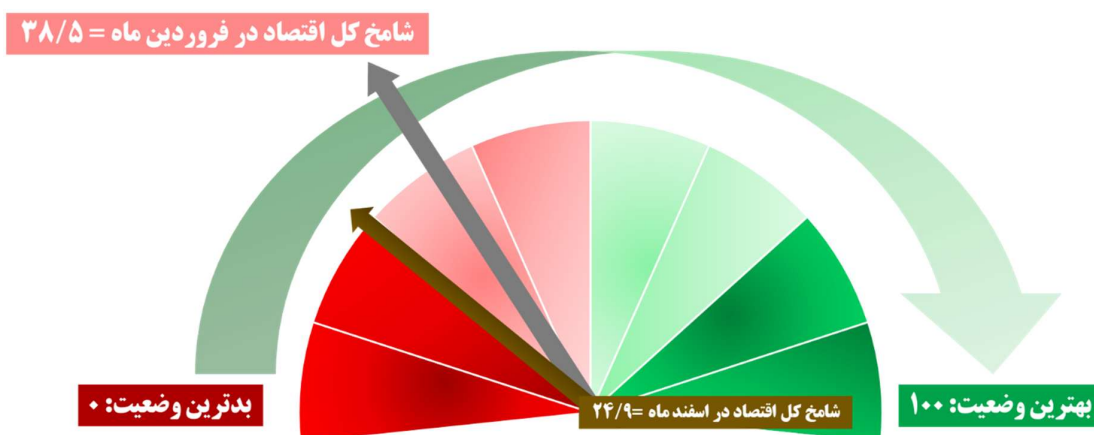
رئیس مرکز پژوهش‌ها

۱۱

طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

نتایج کلیدی:

- شامخ کل اقتصاد و بخش صنعت در فروردین ماه ۱۴۰۵، تحت تأثیر همزمان جنگ تحمیلی، اختلالات ناشی از آن و تداوم مشکلات ساختاری اقتصاد، به یکی از کمترین سطوح تاریخی خود رسیده است، به طوری که شامخ کل اقتصاد با عدد ۳۸/۵ و شامخ صنعت با عدد ۳۷/۴، بیانگر تشدید رکود، افت گسترده فعالیت‌های اقتصادی و ورود اقتصاد به فاز رکود تورمی عمیق است. تشدید این موضوع در بخش صنعت کارخانه‌ای به مراتب بیشتر از کل اقتصادی است.
- شاخص تولید و فعالیت کسب و کارها در فروردین ماه با کاهش شدید همراه بوده و بخش قابل توجهی از بنگاه‌ها با توقف، نیمه تعطیلی یا فعالیت در حداقل ظرفیت مواجه شده‌اند. اختلال در اینترنت، کمبود مواد اولیه، جهش نرخ ارز، محدودیت‌های ارزی و نااطمینانی ناشی از جنگ، مهم‌ترین عوامل افت فعالیت‌ها بوده است.
- شاخص سفارشات جدید مشتریان و میزان فروش کالا و خدمات، در پایین‌ترین سطوح تاریخی خود قرار گرفته که نشان‌دهنده سقوط تقاضا، کاهش قدرت خرید و تشدید رکود در بازار داخلی و خارجی است. هم‌زمان، اختلال در تجارت خارجی و کاهش صادرات نیز فشار مضاعفی بر بنگاه‌ها وارد کرده است.
- شاخص اشتغال در کل اقتصاد و بخش صنعت برای یازدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ باقی مانده و به پایین‌ترین سطوح تاریخی خود رسیده است. این روند بیانگر تشدید تعدیل نیرو، کاهش نیروی انسانی بیمه‌پرداز، افزایش ریسک بیکاری و انتقال کامل فشارهای رکودی به بازار کار و صندوق‌های بیمه‌ای است.
- بحران تأمین مواد اولیه، اختلال در زنجیره تأمین، محدودیت واردات و افزایش شدید قیمت نهاده‌ها، در کنار بحران نقدینگی و مطالبات معوق، ریسک تعطیلی گسترده بنگاه‌ها را افزایش داده است. در چنین شرایطی، تداوم فعالیت بنگاه‌ها نیازمند تقویت جریان تجارت خارجی و لجستیکی و حمایت فوری و هدفمند سیاست‌گذار در حوزه تأمین مالی و ارز است.

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

شامخ کل اقتصاد

تعدیل فصلی نشده: ۲۶/۳ تعدیل فصلی شده: ۳۸/۵

- ✓ شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد با ثبت عدد ۳۸/۵ به دلیل شرایط خاص کشور به دومین کمترین سطح تاریخ این نظرسنجی رسیده است که نسبت به ماه قبل کمتر از محدوده خنثی ۵۰ بوده هرچند از شدت کاهش آن اندکی کاسته شده است.
- ✓ شاخص مقدار تولید محصول و ارائه خدمات در فروردین ماه پس از اسفند ماه، کمترین مقدار تاریخ هفت ساله نظرسنجی را به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در فروردین ماه، با ثبت عدد ۳۴/۸، نشان دهنده تداوم سقوط در سمت تقاضا است و همچنان کمتر از محدوده خنثی (۵۰) باقی مانده است.
- ✓ میزان صادرات کالا و خدمات در فروردین ماه کمترین مقدار تاریخی خود را به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی در فروردین ماه یکی از کمترین مقادیر خود را در اجرای هفت ساله طرح شاخص مدیران خرید کل اقتصاد ثبت کرده است.
- ✓ شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده در فروردین ماه نسبت به ماه قبل همچنان روندی کاهشی دارد هرچند از شدت کاهش آن به صورت بسیار جزئی کاسته شده است و یکی از پایین ترین سطوح هفت ساله خود را به ثبت رسانده است.

شامخ بخش صنعت

تعدیل فصلی نشده: ۲۰/۵ تعدیل فصلی شده: ۳۷/۴

- ✓ شاخص مدیران خرید صنعت ایران با مقدار ۳۷/۴ کمترین سطح تاریخی خود را پس از اسفند ماه در سری زمانی هشت ساله ثبت کرده است.
- ✓ شاخص مقدار تولید محصولات بخش صنعت در فروردین ماه، با ثبت عدد ۳۸/۶ یکی از کمترین مقدار خود را در سری زمانی هشت ساله نظرسنجی به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص میزان صادرات کالا همچنان روندی کاهشی دارد هرچند از شدت کاهش آن کاسته شده است و یکی از کمترین مقادیر خود را در سری زمانی این شاخص به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی در فروردین ماه نسبت به اسفند ماه با کاهش بیشتری همراه بوده و به پایین ترین سطح تاریخی خود (در سری زمانی هشت ساله) رسیده است.
- ✓ شاخص موجودی مواد اولیه خریداری شده کمترین مقدار تاریخی خود در سری زمانی هشت ساله ثبت کرده است.
- ✓ شاخص میزان انتظارات تولید در ماه آینده در بخش صنعت نسبت به ماه گذشته با شدت بیشتری کاهش دارد.

شاخص مدیران خرید کل اقتصاد

برای شناخت و ارزیابی شرایط عادی و خاص یک اقتصاد از بعد تداوم تولید، سرمایه‌گذاری، توسعه فعالیت و کسب‌وکار، نیازمند نماگرها و شاخص‌های جامع (گذشته‌نگر و پیش‌نگر) است. شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد به‌عنوان یکی از نماگرهای پیش‌نگر، تصویری جامع و به‌روز از وضعیت فعالیت‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری مولد و چشم‌انداز کسب‌وکارها ارائه می‌دهد به‌گونه‌ای که تغییرات آن به‌طور نسبی بازتابی از ارزیابی و انتظارات فعالان اقتصادی از شرایط جاری و انتظارات آتی است. براساس نظرسنجی میدانی و عملیاتی مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران (در جنگ تحمیلی و ۴۰ روزه که نصف دوره آن مربوط به فروردین ماه ۱۴۰۵ است)، شاخص مدیران خرید کل اقتصاد (تعدیل فصلی نشده) در فروردین ماه ۱۴۰۴، با ثبت عدد ۳۸/۵، به دومین کمترین سطح تاریخ این نظرسنجی کاهش پیدا کرده است و بیانگر کاهش شدید و بی‌سابقه فعالیت‌های اقتصادی برای دومین ماه متوالی است. نکته قابل توجه این که شوک ناشی از جنگ تحمیلی بر شامخ نسبت به ماه گذشته کمتر شده و به تدریج به سمت میرایی حرکت کرده است. البته این شاخص همچنان فاصله قابل توجهی با سطح خنثی ۵۰ دارد که نشان‌دهنده تشدید رکود عمیق و گرایش بیشتر اقتصاد ملی به فاز تعمیق رکود تورمی است.

کاهش این شاخص در فروردین ماه بازتابی از ادامه افت شدید هم‌زمان هر پنج مؤلفه اصلی تشکیل‌دهنده شامخ کل اقتصاد به پایین‌ترین سطح خود در کل دوره‌های نظرسنجی است. مطابق ادبیات S&P Global، در دوره‌هایی که اقتصادها با شوک‌های ژئوپلیتیکی و اختلالات گسترده مواجه می‌شوند، افت هم‌زمان شاخص‌های تولید، سفارشات، اشتغال و تجارت خارجی معمولاً نشانه ورود اقتصاد به فاز رکود ناشی از شوک است، وضعیتی که در آن نااطمینانی شدید، فعالیت بنگاه‌ها را به‌صورت هم‌زمان در سمت عرضه و تقاضا تضعیف می‌کند.

در فروردین ماه، جنگ تحمیلی، قطعی اینترنت بین‌الملل، محدودیت‌های ارزی و کاهش شدید دسترسی به مواد اولیه، فعالیت بنگاه‌ها را به‌صورت هم‌زمان در سمت عرضه و تقاضا تضعیف کرده است و منجر به توقف گسترده فعالیت‌ها (به‌ویژه در بخش خدمات و صنایع کوچک) شده است. بنابراین با توجه به شرایط حادث شده و به رغم برخی اقدامات پیشگیرانه دولت برای جلوگیری از آثار و تبعات جنگ، خروجی‌های آماری فروردین ماه نیز مانند اسفند برای فعالان اقتصادی و حتی تصمیم‌سازان قابل توجه است.

شاخص مقدار تولید محصول و ارائه خدمات در فروردین ماه ۱۴۰۵ با ثبت دومین کمترین سطح تاریخ هفت ساله نظرسنجی، بیانگر افت شدید ظرفیت بالفعل و موجود بنگاه‌ها و تسریع در روند تعطیلی خطوط تولید و شرکت‌هاست. ترکیب عواملی همچون افت تقاضا، جهش نرخ ارز، محدودیت نقدینگی، اختلال در زنجیره تأمین و افزایش بی‌ثباتی سیاسی - اقتصادی موجب شده بسیاری از بنگاه‌ها تنها با بخشی از ظرفیت خود فعالیت کنند یا موقتاً تعطیل شوند. در برخی بخش‌ها، به‌ویژه خدمات وابسته به اینترنت، فعالیت‌ها عملاً متوقف شده و کاهش چشم‌گیری داشته است.

هم‌زمان، شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در فروردین ماه، با ثبت عدد ۳۴/۸، نشان‌دهنده تداوم سقوط در سمت تقاضا است و همچنان کمتر از محدوده خنثی (۵۰) باقی مانده است. افزایش شدید قیمت‌ها، کاهش قدرت خرید خانوارها، نااطمینانی ناشی از جنگ و بی‌ثباتی ارزی موجب شده بسیاری از مشتریان خریدهای خود را به تعویق انداخته یا متوقف کنند و اقتصاد را در وضعیت رکود تورمی عمیق‌تری قرار داده است.

هم‌زمان، قطعی اینترنت، دشواری نقل و انتقال پول، بی‌ثباتی ارزی و کاهش اتصال به بازارهای منطقه‌ای و جهانی، تجارت خارجی را با اختلال جدی مواجه کرده است، به طوری که شاخص میزان صادرات کالا و خدمات، به دلیل بی‌ثباتی و محدودیت‌های ارزی، اختلال در سیستم مبادلاتی و محدودیت در ارتباطات بین‌المللی و همچنین اثرات جنگ تحمیلی و ریسک‌های داخلی، با کاهش شدیدی همراه بوده است. برای هجدهمین ماه متوالی کاهشی بوده و کمترین سطح تاریخی خود را به ثبت رسانده است. در صورت تداوم شرایط، بازارهای رقیب جایگزین بازار صادراتی کشور خواهند شد که البته به دلیل فراهم شدن ظرفیت‌های لجستیکی و مبادلاتی، نیازمند زمان بیشتری است.

شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی در فروردین ماه یکی از پایین‌ترین مقادیر خود را در اجرای هفت‌ساله طرح شاخص مدیران خرید کل ثبت کرده و برای یازدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی (۵۰) قرار گرفته است که نشان‌دهنده انتقال کامل فشارهای هزینه‌ای و رکود به بازار کار طی چندین ماه گذشته است. تداوم این شرایط در فروردین ماه ۱۴۰۵، با توجه به تداوم بی‌ثباتی و عدم اطمینان، بیانگر تشدید روند موج گسترده بیکار شدن نیروی انسانی شاغل در بخش خصوصی است.

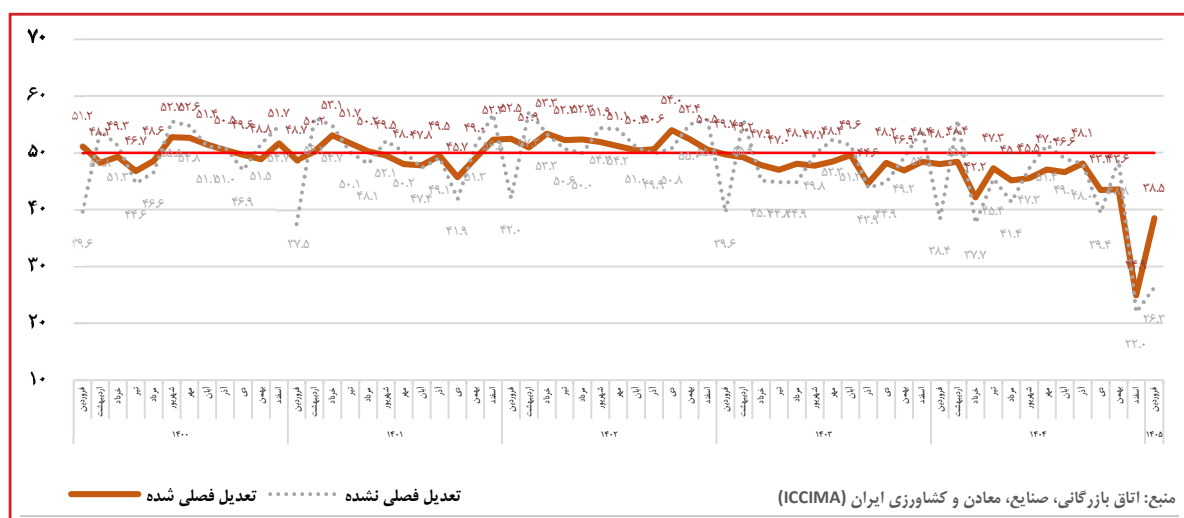
شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده در فروردین ماه نسبت به ماه قبل همچنان روندی کاهشی دارد هر چند از شدت کاهش آن به صورت بسیار جزئی کاسته شده است و یکی از پایین‌ترین سطوح هفت‌ساله خود را به ثبت رسانده است و بیانگر تشدید بحران در زنجیره تأمین نهاده‌های تولید است. محدودیت‌های ارزی و کمبود نقدینگی بنگاه‌ها، اختلال در واردات، آسیب به برخی صنایع بالادستی

در پی جنگ و افزایش قابل توجه قیمت مواد اولیه، موجب شده بسیاری از واحدهای تولیدی با خطر کاهش ظرفیت یا توقف فعالیت مواجه شوند. هم‌زمان، شاخص قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده به بالاترین سطح ۴۷ ماهه (از خرداد ماه سال ۱۴۰۱) رسیده است که نشان‌دهنده تداوم فشارهای هزینه‌ای بر بنگاه‌هاست و انتظار می‌رود بخشی از این افزایش هزینه‌ها طی ماه‌های آینده به قیمت فروش محصولات و خدمات منتقل شود.

شاخص میزان انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در اردیبهشت ماه در کل اقتصاد همچنان روندی کاهشی دارد، هرچند شدت کاهش در مقایسه با ماه قبل کمتر بوده است اما به عقیده فعالان اقتصادی عدم اعتماد و غیرقابل پیش‌بینی بودن شرایط به شدت در اکثر کسب‌وکارها وجود داشته است.

نمودار ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد

جدول ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به فروردین ۱۴۰۵

شاخص		تعدیل فصلی نشده		تعدیل فصلی شده	
		فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۴	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۴
مولفه‌های اصلی	شامخ کل اقتصاد	۲۲/۰	۲۶/۳	۲۴/۹	۳۸/۵
	میزان تولید محصول یا ارائه خدمت	۱۲/۵	۲۰/۸	۱۵/۴	۳۹/۸
	میزان سفارشات جدید مشتریان	۱۷/۰	۲۰/۶	۲۱/۲	۳۴/۸
	سرعت انجام و تحویل سفارش	۲۶/۵	۳۰/۴	۲۶/۵	۴۴/۵
	موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده	۳۴/۳	۲۹/۵	۳۳/۱	۳۴/۳
	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۳۱/۷	۳۷/۱	۳۷/۱	۴۰/۱
مولفه‌های کمکی	قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	۸۴/۰	۹۰/۵	۸۴/۰	۹۰/۵
	موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل	۴۰/۶	۴۱/۹	۴۵/۱	۴۳/۹
	میزان صادرات کالا یا خدمات	۲۵/۷	۲۵/۳	۳۳/۶	۳۳/۳
	قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه شده	۶۵/۱	۷۰/۷	۶۵/۱	۷۰/۷
	مصرف حامل‌های انرژی	۲۹/۵	۲۵/۷	۳۶/۷	۴۴/۹
	میزان فروش کالاها یا خدمات	۲۳/۴	۳۵/۴	۱۹/۶	۴۸/۶
	انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	۲۸/۹	۴۵/۴	۵۰/۳	۳۳/۴

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اسفند ۱۴۰۴ و فروردین ۱۴۰۵

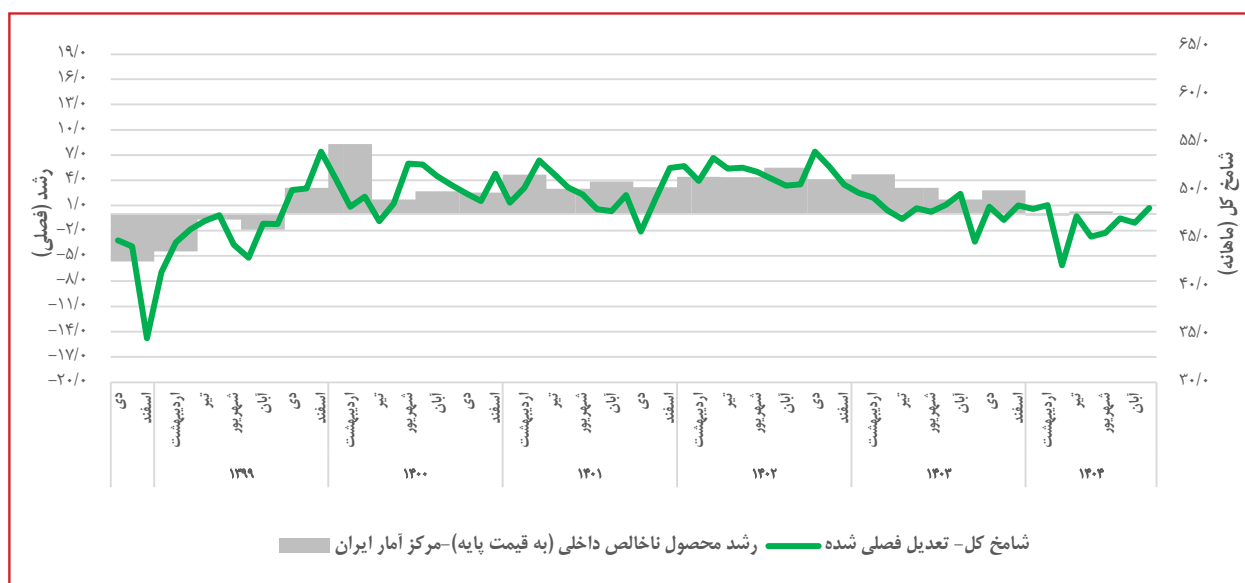
نمودار ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به فروردین ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده

انطباق شاخص مدیران خرید کل اقتصاد با تغییرات تولید اقتصاد

انطباق شاخص مدیران خرید کل اقتصاد با تغییرات تولید اقتصاد در این شرایط خاص کشور متفاوت از شرایط عادی است و باید منتظر ماند تا داده های رسمی تولید و سرمایه گذاری کشور مطابق حساب های ملی منتشر گردد. در عین حال، رصد و پایش شاخص مدیران خرید کل اقتصاد و انطباق آن با سایر شاخص ها و آمارهای رسمی کشور با هدف ارزیابی صحت سنجی آن با واقعیت های داده های رسمی کشور است. بر اساس داده های احصاء شده، شاخص مدیران خرید کل اقتصاد با تغییرات تولید اقتصاد در ایران طی سال های اخیر انطباق نسبی دارد. در این میان، انطباق شامخ با رشد اقتصادی کشور به عنوان تغییرات تولید و تغییرات کسب و کار، مهم و قابل توجه است. به دلیل محدودیت آمارهای رسمی در تولید داده ماهانه (توسط مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ایران) از محصول/تولید ناخالص داخلی فصلی این دو نهاد آماری استفاده شده است. نکته قابل توجه، همراستایی نسبی روند فصلی شامخ کل اقتصاد با روند رشد محصول ناخالص داخلی (مرکز آمار ایران) و روند رشد تولید ناخالص داخلی (بانک مرکزی ایران) طی فصل های مربوطه در سال های اخیر در شرایط عادی است و این روند در آمارهای مرکز آمار ایران بیشتر محسوس است. هر چند داده های رشد اقتصادی این دو نهاد آمار با وقفه منتشر می شود ولی مقایسه همین آمار و اطلاعات می تواند برای سیاست گذاری و تصمیم گیری های اقتصادی کشور کمک موثری نماید.

نمودار ۳: روند شامخ کل اقتصاد با رشد محصول ناخالص داخلی (مرکز آمار ایران) طی سال های اخیر

شاخص مدیران خرید بخش صنعت

شاخص مدیران خرید صنعت (بخش صنایع کارخانه‌ای و تولیدی) کشور، نمایی گویاتر و بارزتر برای سنجش وضعیت کسب و کار و روند تغییرات تولید و فروش واحدهای اقتصادی و صنعتی در شرایط عادی و شرایط خاص و بحرانی است. براساس داده‌های حاصل از نظرسنجی میدانی به دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت توسط مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران، **شاخص مدیران خرید صنعت ایران** (تعدیل نشده) در فروردین با عدد $۳۷/۴$ کمترین سطح تاریخی خود در سری زمانی هشت ساله را ثبت کرده است که بیانگر کاهش در فعالیت‌های صنعتی به خصوص در تحولات بحران ژئوپلیتیکی اخیر و جنگ تحمیلی سوم است. این شاخص که برای پنجمین ماه متوالی روندی نزولی داشته هر چند در فروردین ماه نسبت به اسفند ماه از شدت کاهش آن کاسته شده است، تحت تأثیر کاهش هر پنج مؤلفه اصلی خود قرار گرفته است که بیانگر تعمیق رکود در بخش صنعت و ورود آن به مرحله اختلال گسترده تولید در صورت تداوم شرایط است. نکته قابل توجه این که در فروردین ماه شوک ناشی از جنگ تحمیلی بر انتظارات حوزه صنعت نسبت به ماه گذشته کمتر شده و به تدریج به سمت میرایی حرکت کرده ولی مانند اسفند ماه، کاهش در شامخ همه صنایع رخ داده است و تداوم این روند نزولی طی ماه‌های اخیر بیانگر تضعیف مستمر فعالیت‌های صنعتی بوده و در حال حاضر با اتفاقات اخیر روند نزولی که طی ماه‌ها شرکت‌ها در آستانه تعطیلی قرار داده است، تسریع شده است.

شاخص مقدار تولید محصولات بخش صنعت در فروردین ماه، با ثبت عدد $۳۸/۶$ نسبت به ماه قبل کاهش داشته و یکی از کمترین مقادیر خود را در سری زمانی هشت ساله نظرسنجی به ثبت رسانده است. نشان می‌دهد که بیشتر واحدهای تولیدی در اکثر صنایع با توقف یا کاهش شدید فعالیت مواجه شده‌اند. علاوه بر بحران تأمین مواد اولیه و اختلال در زنجیره تأمین، افزایش شدید قیمت مواد اولیه، شرایط جنگی، محدودیت واردات، نبود ارز معتبر و کاهش موجودی انبارها باعث شده بنگاه‌ها پیش‌بینی کنند که در صورت تداوم شرایط تا ماه‌های آینده و در صورت عدم پیش‌بینی و تدابیر لازم، خطوط تولید به صورت کامل یا جزئی به صورت موقت و یا بعضاً میان مدت متوقف خواهند شد. در فروردین ماه صنایعی از جمله پوشاک و چرم، صنایع شیمیایی، صنایع فلزی، صنایع غذایی پایین‌ترین سطح تولید را داشته‌اند.

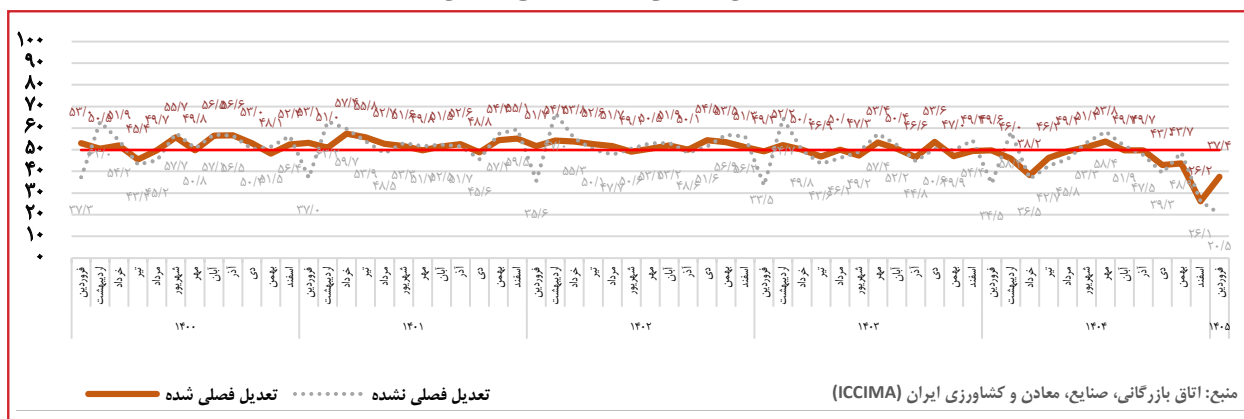
شاخص صادرات کالا همچنان در محدوده رکودی قرار دارد و اختلال در تبادلات مالی و محدودیت ارتباطات بین‌المللی، صادرات صنعتی را به شدت محدود کرده است. به طوری که **شاخص میزان صادرات کالا** همچنان کاهشی است و یکی از کمترین مقادیر خود را در سری زمانی این شاخص به ثبت رسانده است، این روند علاوه بر محدودیت‌های داخلی و بی‌ثباتی قیمتی، ناشی از اختلال در تجارت بین‌المللی و کاهش اتصال به بازارهای جهانی در اثر قطعی اینترنت است. این وضعیت یعنی ترکیب تقاضای داخلی بسیار ضعیف و اختلال در صادرات، باعث شده تا **شاخص میزان فروش محصولات** یکی از کمترین مقادیر شاخص را به ثبت رساند و با ثبت ششمین کاهش متوالی فشار مضاعفی بر تأمین نقدینگی بنگاه‌ها وارد کرده است و نشان‌دهنده رکود عمیق در سمت تقاضا است. همانطور که پیش‌بینی شده بود، قطعی مجدد اینترنت و افت اطمینان، کسب و کارهای بیشتری را در معرض تعطیلی و کاهش تولید قرار داده است. این موضوع ارتباط تنگاتنگی با تعدیل نیروی انسانی حتی در شرکت‌های بزرگ و تعطیلی کسب و کارهای کوچک و مرتبط با فضای مجازی داشته است.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی حوزه صنعت در فروردین ماه نسبت به اسفند ماه با کاهش بیشتری همراه بوده و به پایین‌ترین سطح تاریخی خود (در سری زمانی هشت ساله) رسیده و بیانگر تشدید موج تعدیل نیروی انسانی است و شاخص همچنان در روند نزولی طولانی مدت خود قرار دارد. رسیدن شاخص اشتغال صنعتی به پایین‌ترین مقدار تاریخ خود، بیانگر آنست که بسیاری از واحدها به دلیل کاهش فروش، افزایش هزینه‌ها و کمبود نقدینگی، ناچار به تعدیل نیرو شده‌اند. این موضوع نگرانی‌ها را نسبت به گسترش بیکاری به ویژه در بخش خصوصی و غیررسمی اقتصاد و با توجه به قطعی اینترنت به شدت افزایش داده است. بدین ترتیب، اثرات و تبعات جنگ تحمیلی سوم بر اخراج و بیکاری شاغلین حوزه صنعت به مراتب بیش از حوزه کل اقتصاد بوده است و بخش رسمی و پرداخت‌کننده بیمه‌ای کشور را بیشتر متاثر ساخته است.

شاخص موجودی مواد اولیه خریداری شده همچنان کاهشی است و در فروردین ماه نسبت به اسفند ماه با شدت بیشتری کاهشی بوده و با ثبت کمترین مقدار تاریخی خود در سری زمانی هشت ساله، نشان‌دهنده بحران عمیق در تأمین مواد اولیه است. آسیب‌های ناشی از افزایش و بی‌ثباتی نرخ ارز و محدودیت دسترسی به ارز، قطعی اینترنت (تأثیر آن در نقل و انتقال مالی و تأخیر در ثبت سفارشات) و همچنین

اخلال در زنجیره تأمین برخی از صنایع به دلیل جنگ اخیر، تداوم فعالیت‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط را دچار خدشه کرده است. شاخص میزان انتظارات تولید در ماه آینده در بخش صنعت همچنان روندی کاهشی دارد. بسیاری شرایط را غیرقابل پیش‌بینی دانسته‌اند و برخی از صنایع (غذایی) انتظار دارند، شرایط نسبت به تعطیلی که در فروردین ماه بود بهتر شود، با اینحال به عقیده اکثر صنایع، افت اعتماد به دلیل بالاترین پیش‌بینی بودن وجود داشته است.

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به فروردین ۱۴۰۵

شاخص		تعدیل فصلی نشده		تعدیل فصلی شده	
		فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۴	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۴
مولفه‌های اصلی	شامخ کل صنعت	۲۶/۱	۲۰/۵	۲۶/۲	۳۷/۴
	مقدار تولید محصولات	۱۷/۶	۱۲/۳	۲۴/۳	۳۸/۶
	میزان سفارشات جدید مشتریان	۲۱/۵	۱۶/۴	۱۳/۹	۳۷/۴
	سرعت انجام و تحویل سفارش	۲۹/۹	۲۵/۷	۲۹/۷	۳۹/۶
	موجودی مواد اولیه خریداری شده	۳۴/۷	۲۴/۲	۳۳/۶	۳۲/۶
	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۳۶/۶	۳۱/۱	۴۰/۶	۳۶/۸
مولفه‌های کمکی	قیمت خرید مواد اولیه	۸۷/۱	۸۱/۳	۸۷/۱	۸۱/۳
	موجودی محصول نهایی در انبار	۴۲/۲	۳۳/۲	۵۰/۱	۳۷/۵
	میزان صادرات کالا	۳۵/۴	۳۳/۰	۳۲/۶	۳۹/۸
	قیمت محصولات تولیدشده	۷۲/۰	۷۰/۸	۷۲/۰	۷۰/۸
	مصرف حامل‌های انرژی	۲۵/۷	۱۸/۸	۲۷/۲	۴۰/۷
	میزان فروش محصولات	۱۹/۷	۱۶/۴	۱۹/۱	۴۱/۳
انتظارات تولید در ماه آینده		۲۵/۹	۴۴/۳	۴۸/۴	۳۲/۲

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اسفند ۱۴۰۴ و فروردین ۱۴۰۵

نمودار ۵: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به فروردین ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده

جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی نشده، فروردین ۱۴۰۵

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شاخص کل فعالیت	۲۴٫۲	۱۵٫۲	۱۱٫۸	۳۳٫۲	۲۰٫۸	۱۷٫۶	۲۷٫۵	۲۸٫۵	۱۱٫۸	۱۹٫۲	۲۴٫۸	۱۰٫۷
مقدار تولید محصولات	۱۸٫۸	۸٫۳	۲٫۸	۱۸٫۲	۱۲٫۵	۳٫۵	۱۴٫۳	۲۳٫۱	۴٫۹	۱۳٫۳	۲۰٫۷	۷٫۱
میزان سفارشات جدید	۲۰٫۸	۸٫۳	۸٫۳	۳۱٫۸	۱۵٫۶	۱۱٫۶	۳۲٫۱	۱۹٫۲	۸٫۵	۱۰٫۰	۲۹٫۳	۷٫۱
سرعت انجام و تحویل سفارش	۳۱٫۳	۱۲٫۵	۱۱٫۱	۴۵٫۵	۲۱٫۹	۳۰٫۲	۲۱٫۴	۲۳٫۱	۱۲٫۲	۳۶٫۷	۲۷٫۶	۲۱٫۴
موجودی مواد اولیه	۲۷٫۱	۲۹٫۲	۳۶٫۱	۴۰٫۹	۳۴٫۴	۱۹٫۸	۲۵٫۰	۳۴٫۶	۱۵٫۹	۲۰٫۰	۱۵٫۵	۷٫۱
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۲۹٫۲	۲۹٫۲	۱۶٫۷	۴۰٫۹	۳۱٫۳	۳۳٫۷	۴۲٫۹	۵۰٫۰	۲۳٫۲	۲۶٫۷	۲۵٫۹	۱۴٫۳
قیمت خرید مواد اولیه	۸۱٫۳	۸۳٫۳	۸۸٫۹	۹۰٫۹	۸۴٫۴	۸۴٫۹	۷۵٫۰	۹۶٫۲	۶۵٫۹	۱۰۰٫۰	۵۸٫۶	۸۵٫۷
موجودی محصول (انبار)	۴۵٫۸	۳۳٫۳	۴۱٫۷	۴۰٫۹	۳۴٫۴	۲۶٫۷	۲۸٫۶	۳۰٫۸	۲۸٫۰	۳۰٫۰	۲۹٫۳	۲۸٫۶
میزان صادرات کالا	۳۳٫۳	۳۳٫۳	۳۸٫۹	۴۰٫۹	۳۷٫۵	۲۷٫۹	۲۸٫۶	۵۰٫۰	۲۵٫۶	۳۰٫۰	۲۹٫۳	۴۲٫۹
قیمت محصولات تولید شده	۷۰٫۸	۷۰٫۸	۷۲٫۲	۸۶٫۴	۸۱٫۳	۷۲٫۱	۶۰٫۷	۷۶٫۹	۶۴٫۶	۹۰٫۰	۴۳٫۱	۴۲٫۹
مصرف حامل‌های انرژی	۱۸٫۸	۱۲٫۵	۱۱٫۱	۴۰٫۹	۹٫۴	۱۱٫۶	۲۱٫۴	۱۹٫۲	۹٫۸	۳۳٫۳	۲۵٫۹	۲۱٫۴
میزان فروش محصولات	۱۴٫۶	۸٫۳	۱۹٫۴	۳۶٫۴	۹٫۴	۱۰٫۵	۲۱٫۴	۱۱٫۵	۱۱٫۰	۲۶٫۷	۲۲٫۴	۲۸٫۶
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۲٫۵	۳۷٫۵	۳۸٫۹	۴۵٫۵	۴۰٫۶	۵۱٫۲	۳۹٫۳	۴۶٫۲	۲۶٫۸	۶۳٫۳	۲۴٫۱	۲۱٫۴

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، فروردین ۱۴۰۵

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی شده، فروردین ۱۴۰۵

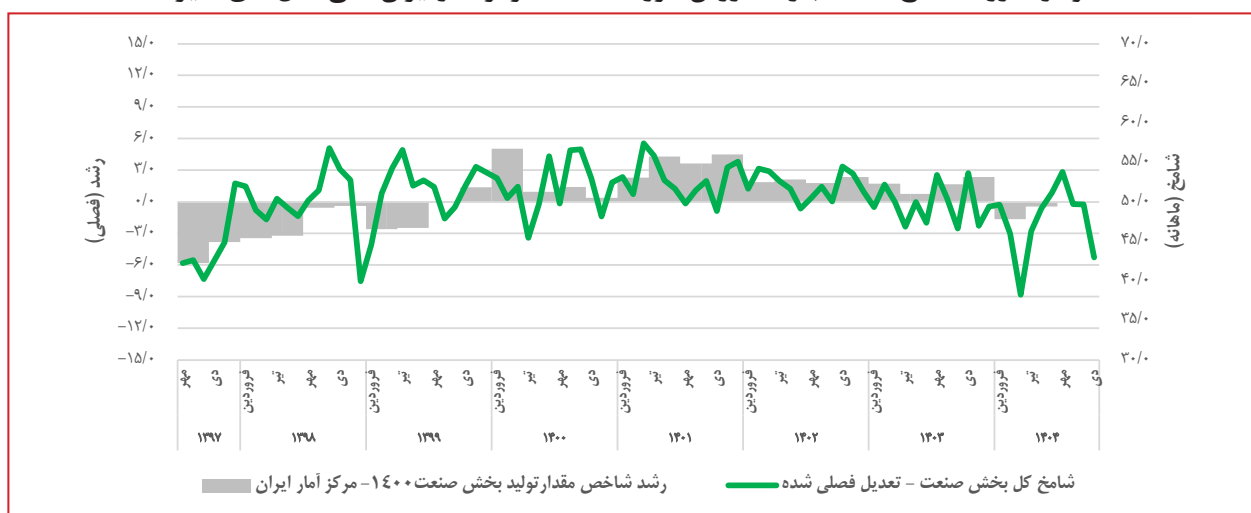
شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کالی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۳۷/۴	۴۱/۸	۳۰/۵	۴۶/۳	۳۹/۴	۳۵/۳	۴۳/۲	۴۱/۵	۲۹/۲	۴۰/۶	۴۱/۶	۳۱/۸
مقدار تولید محصولات	۳۸/۹	۵۲/۰	۳۳/۹	۴۰/۲	۴۰/۳	۳۳/۴	۴۳/۹	۴۷/۶	۲۹/۲	۵۱/۳	۴۷/۰	۴۲/۷
میزان سفارشات جدید	۳۶/۶	۴۴/۰	۳۵/۱	۵۲/۸	۳۸/۹	۳۷/۷	۵۴/۴	۳۵/۰	۳۰/۱	۳۹/۶	۵۱/۹	۳۷/۶
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۱/۷	۳۸/۲	۳۰/۵	۵۴/۳	۴۰/۰	۳۹/۹	۲۸/۵	۳۷/۴	۳۰/۹	۴۳/۱	۴۰/۹	۴۱/۷
موجودی مواد اولیه	۳۳/۲	۴۰/۳	۳۶/۱	۴۰/۹	۳۷/۳	۲۸/۸	۳۰/۴	۳۴/۶	۲۴/۹	۲۰/۰	۲۲/۶	۷/۱
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۳۵/۴	۲۹/۲	۱۶/۷	۴۰/۹	۳۹/۶	۳۳/۷	۴۲/۹	۵۰/۰	۲۸/۶	۳۷/۵	۲۹/۴	۱۴/۳
قیمت خرید مواد اولیه	۷۹/۲	۸۳/۳	۸۸/۹	۸۱/۳	۸۴/۴	۷۹/۳	۷۵/۰	۹۶/۲	۷۲/۱	۸۱/۲	۵۸/۶	۸۵/۷
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۲/۳	۳۳/۳	۴۱/۷	۴۰/۹	۳۴/۴	۲۶/۷	۲۸/۶	۳۰/۸	۲۸/۰	۳۰/۰	۲۹/۳	۲۸/۶
میزان صادرات کالا	۴۳/۵	۴۳/۳	۴۳/۶	۴۶/۳	۴۵/۰	۳۶/۰	۳۸/۴	۵۰/۰	۳۲/۸	۳۴/۶	۲۶/۰	۴۲/۹
قیمت محصولات تولیدشده	۷۰/۸	۷۰/۸	۷۲/۲	۸۶/۴	۸۱/۳	۷۲/۱	۶۰/۷	۷۶/۹	۵۹/۵	۹۰/۰	۴۳/۰	۳۸/۷
مصرف حامل‌های انرژی	۴۰/۲	۵۰/۲	۴۲/۱	۵۹/۶	۲۶/۴	۲۹/۹	۳۸/۳	۳۵/۴	۳۲/۹	۶۰/۱	۴۹/۷	۴۸/۹
میزان فروش محصولات	۳۱/۹	۴۹/۰	۴۶/۹	۵۷/۴	۳۳/۱	۳۸/۳	۴۳/۷	۳۶/۲	۳۵/۴	۵۶/۱	۴۸/۴	۵۷/۶
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۲/۸	۳۷/۱	۲۵/۴	۲۹/۴	۳۰/۷	۳۸/۶	۲۷/۸	۳۳/۸	۱۴/۴	۴۶/۳	۳۶/۲	۱۹/۰

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، فروردین ۱۴۰۵

انطباق شاخص مدیران خرید صنعت با تغییرات تولید صنعتی

با هدف ارزیابی صحت‌سنجی شامخ با واقعیت‌های داده‌های رسمی و واقعی کشور، تطبیق روند شاخص مدیران خرید صنعت با تغییرات تولید صنعتی، در کنار انطباق شاخص مدیران خرید کل اقتصاد چه شرایط عادی و چه شرایط خاص کشور نیز مهم است. در این میان، انطباق شامخ با رشد ارزش افزوده بخش صنعت کشور به عنوان تغییرات تولید صنعت و تغییرات کسب‌وکار حوزه صنایع کارخانه‌ای، قابل توجه است. به دلیل محدودیت آمارهای رسمی در تولید داده ماهانه (مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ایران) از آمار ارزش افزوده بخش صنعت (قیمت ثابت) مرکز آمار ایران استفاده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود روند شامخ صنعت کشور به‌طور نسبی هم‌راستا با روند رشد ارزش افزوده بخش صنعت (مرکز آمار ایران) طی فصل‌های مربوطه در سال‌های اخیر است. این موضوع در سیاست‌گذاری کشور به خصوص در حوزه‌های شاخص‌های پیشرو می‌تواند کمک اساسی نماید.

نمودار ۶: روند شامخ صنعت با رشد ارزش افزوده صنعت (مرکز آمار ایران) طی سال‌های اخیر

چالش‌ها و رهیافت‌ها از دید برخی از فعالان اقتصادی در فروردین ۱۴۰۵

بحران تأمین مواد اولیه و اختلال در زنجیره تأمین: کمبود شدید مواد اولیه و اختلال در زنجیره تأمین به عنوان فراگیرترین مشکل در این شرایط مطرح است. افزایش شدید قیمت مواد اولیه، محدودیت واردات، کاهش موجود انبارها، نبود دسترسی به ارز معتبر و آسیب به صنایع بالادستی موجب شده بسیاری از صنایع به ویژه صنایع پایین دستی در حوزه پتروشیمی و فولاد، بحران را تشدید کرده و باعث شده تا صنایع با توقف تولید یا کاهش ظرفیت و افت شدید تولید مواجه شوند. پیش بینی می شود در صورت تداوم شرایط، موجودی مواد اولیه تا ماه های آتی ممکن است به پایین ترین سطح خود برسد و تعطیلی گسترده رخ دهد. لذا نیازمند تدابیر لازم از سوی دولت با هم فکری تشکل ها و بخش خصوصی است.

بحران نقدینگی، مطالبات معوق و فشارهای مالی: کمبود نقدینگی و فشارهای مالی در شرایطی است که بسیاری از شرکت ها با عدم وصول مطالبات از بخش خصوصی و دولتی و افزایش چک های برگشتی مواجه اند و جریان نقدی آن ها را مختل کرده است. هم زمان، افزایش هزینه های تولید، نیاز به سرمایه در گردش بیشتر و عدم دسترسی به تسهیلات متناسب با قیمت ها، توان مالی بنگاه ها را به شدت تضعیف کرده است. در برخی موارد، حتی تأمین حداقل منابع برای ادامه فعالیت یا پرداخت حقوق کارکنان و کارگران با مشکل مواجه شده و این موضوع بنگاه ها را در آستانه توقف فعالیت و تعدیل گسترده نیروی کار قرار داده است. کمک ها و حمایت های هدفمند و جهت دار دولت و بانک مرکزی ایران می تواند بخشی از مشکلات آن ها را مرتفع سازد.

رکود تقاضا و کاهش فروش: در کنار مشکلات سمت عرضه، ضعف شدید تقاضا در بازار نیز به عنوان یکی از عوامل کلیدی رکود مطرح شده است. بسیاری از بنگاه ها از کاهش محسوس سفارشات و عدم تمایل مشتریان به خرید به دلیل افزایش قیمت ها و کاهش قدرت خرید خبر داده اند. در موارد متعدد، شرکت ها اعلام کرده اند که حتی در دوره های فعالیت، تولید یا فروش مؤثری نداشته اند. این وضعیت نشان دهنده تعمیق رکود در سمت تقاضا و تشدید هم زمان فشارهای رکودی و تورمی در اقتصاد است.

ریسک توقف تولید، تعطیلی بنگاه ها و آسیب های ناشی از بحران ها: بخش قابل توجهی از شرکت ها به افزایش ریسک تعطیلی بنگاه ها اشاره دارد. بسیاری از شرکت ها پیش از بروز شوک های اخیر نیز در آستانه تعطیلی قرار داشته اند و اکنون با شرایط جنگی تشدید شده است. در برخی موارد، آسیب های مستقیم (مانند خسارت به خطوط تولید یا توقف فعالیت به دلیل شرایط خاص) نیز گزارش شده است.

بی ثباتی سیاسی، مشکلات نهادی و ضعف در تصمیم گیری: فعالان اقتصادی به عدم هماهنگی سیاست ها، قوانین متغیر و محدودیت های اداری و ناکارآمدی در سیاست گذاری و بی ثباتی در تصمیم گیری های اقتصادی (از جمله فرآیندهای طولانی مجوزها، محدودیت های تخصیص ارز و موانع واردات) اشاره کرده اند. همچنین، نارضایتی از نحوه مدیریت و نبود رویکرد منسجم در حمایت از تولید، به عنوان عاملی مهم در تشدید کاهش اعتماد فعالان اقتصادی مطرح شده است.

محدودیت های ارزی و اختلال در واردات: مشکلات مربوط به تخصیص ارز، بی ثباتی نرخ ارز و نبود ارز معتبر در بازار نیز از دیگر چالش های مهم بوده است. بنگاه ها برای واردات مواد اولیه با محدودیت جدی مواجه شده اند و در برخی موارد، به دلیل عدم امکان تأمین ارز یا مشکلات اداری، فرآیند واردات مختل شده است. این موضوع علاوه بر افزایش هزینه ها، مستقیماً بر تداوم تولید اثر گذاشته است.

نیاز به حمایت های فوری سیاستی و مالی: شرکت ها به ضرورت مداخله گسترده حمایتی دولت اشاره کرده اند. فعالان اقتصادی خواستار اقداماتی نظیر تأمین سرمایه در گردش، ارائه تسهیلات کم بهره، تعویق پرداخت های بیمه و مالیات، تعویق بازپرداخت های تسهیلات بانکی، تسهیل فرآیندهای اداری و ایجاد دسترسی پایدار به مواد اولیه و ارز و احیا و یا فعال سازی گذرگاه های تجاری و لجستیکی بین کشوری به خصوص شرق و شمال شرق کشور شده اند. نبود این حمایت ها، در شرایط فعلی، ریسک توقف فعالیت بنگاه ها را به طور قابل توجهی افزایش داده است.

بنابراین برگشت اقتصاد ملی به خصوص برای واحدهای اقتصادی و بنگاه های صنعتی از بعد تولید و سرمایه گذاری به شرایط عادی، نیازمند توجه همه جانبه دولت به وضعیت تمامی زنجیره تامین بنگاه های کوچک تا بزرگ در همکاری و هم فکری فعالان صنعتی و تجاری با کمترین زمینه سازی رانت و فعالیت سودجویانه است.

جمع بندی کلی

نتایج شاخص مدیران خرید در فروردین ماه سال جاری نشان می دهد که اقتصاد ایران در پی همزمانی رکود مزمن داخلی با شوک جنگ تحمیلی و اختلالات گسترده فعالیت ها، وارد یکی از شدیدترین دوره های بی سابقه از رکود تورمی عمیق و فراگیر شده است. هر چند شاخص شامخ نسب به اسفندماه گذشته بهبود نسبی یافته است ولی تعمیق و ماندگاری سطح پایین آن نگران کننده است. سقوط همزمان تولید، سفارشات جدید، فروش، اشتغال و موجودی مواد اولیه، بیانگر آن است که رکود فعلی صرفاً یک افت چرخه ای کوتاه مدت نیست، بلکه به مرحله ای از اختلال ساختاری در فعالیت بنگاه ها و کسب و کارها نزدیک شده است.

در فروردین ماه، جنگ تحمیلی و تبعات آن از جمله اختلال در اینترنت بین الملل، محدودیت در تجارت خارجی، آسیب به بخشی از زیرساخت های صنعتی و تشدید نااطمینانی، فشار مضاعفی بر بنگاه هایی وارد کرده که پیش از این نیز درگیر تورم بالا، کاهش تقاضا، محدودیت ارزی و کمبود نقدینگی بوده اند. بسیاری از شرکت ها که طی سال های گذشته با وجود بی ثباتی اقتصادی به فعالیت ادامه داده بودند، اکنون اعلام می کنند که توان ادامه فعالیت را از دست داده اند و در وضعیت تعطیلی، نیمه تعطیلی یا کاهش شدید ظرفیت قرار گرفته اند.

در ماه های اسفند و فروردین، تشدید تنش های ژئوپلیتیکی موجب افت اعتماد کسب و کارها، کاهش سفارشات جدید، اختلال در زنجیره تأمین و افزایش فشارهای تورمی با تشدید افت شاخص ها همراه شده است و نشان می دهد شوک های بیرونی در بستری از آسیب پذیری های مزمن داخلی عمل کرده اند. در حالی که در بخشی از بنگاه ها عملاً با توقف فعالیت، اختلال کامل در تأمین مواد اولیه و ریسک تعطیلی روبرو شده اند. از منظر بازار کار و اشتغال نیز، افت شدید شاخص اشتغال نشان می دهد که فشار رکودی اکنون به طور کامل به نیروی کار منتقل شده است. افزایش تعدیل نیرو و مرخصی های اجباری، نشانه ای از شکل گیری موج جدید بیکاری در بخش خصوصی است، موضوعی که در صورت تداوم شرایط می تواند آثار اجتماعی و معیشتی و بیمه ای (کسورپردازی و غرامت بیمه بیکاری) قابل توجهی به همراه داشته باشد.

در سمت عرضه، کاهش مستمر نهاده ها و بحران تأمین مواد اولیه و محدودیت های ارزی به یکی از مهم ترین ریسک های ادامه فعالیت صنایع تبدیل شده است. آسیب به صنایع بالادستی، اختلال در واردات، کمبود ارز معتبر و افزایش شدید قیمت نهاده ها، موجودی مواد اولیه بسیاری از بنگاه ها را به سطوح بحرانی رسانده است. همزمان، کاهش شدید تقاضا و افت فروش باعث شده بنگاه ها امکان انتقال کامل هزینه ها به بازار را نداشته باشند و فشار مضاعفی بر نقدینگی آن ها وارد شود.

فضای کلی انتظارات همچنان پیچیده و غیرقابل پیش بینی توصیف می شود. بخش مهمی از فعالان اقتصادی معتقدند ادامه فعالیت در ماه های آینده وابسته به ثبات شرایط، کاهش نااطمینانی ها و دسترسی به مواد اولیه است. در چنین شرایطی، بازگشت اقتصاد به مسیر عادی فعالیت نیازمند مجموعه ای از اقدامات هماهنگ شامل تثبیت نسبی فضای اقتصاد کلان، تسهیل دسترسی به ارز و مواد اولیه، حمایت هدفمند از نقدینگی بنگاه ها، کاهش محدودیت های اداری و بازسازی اعتماد فعالان اقتصادی است. در غیر این صورت، خطر تعمیق رکود، تعطیلی گسترده بنگاه ها و آسیب بلندمدت به ظرفیت تولید کشور افزایش خواهد یافت. بنابراین انتظار می رود دولت بتواند برای گشایش فعالیت های اقتصادی، نسبت به تقویت گذرگاه ها و جریان مبادلات خارجی کشور و حمایت هدفمند در حوزه تأمین مالی و ارز، تدابیر موثرتری را پیش رو داشته باشد تا از آسیب رسانی بیشتر به روند تداوم تولید کشور کاسته شود.

وضعیت شاخص در سطح بین الملل

شاخص PMI جهانی تولید که توسط J.P.Morgan محاسبه می شود (PMI جهانی توسط J.P.Morgan و S&P Global در همکاری با IFPSM و ISM تهیه می شود)، در ماه آوریل ۲۰۲۶ نشان می دهد که اقتصاد جهانی پس از افت شدید در ماه مارس، اندکی بهبود یافته اما همچنان تحت تأثیر جنگ خاورمیانه، اختلال در زنجیره تأمین، افزایش قیمت انرژی و نااطمینانی های ژئوپلیتیکی قرار داشته است. شاخص ترکیبی تولید جهانی J.P. Morgan از ۵۱/۰ در مارس به ۵۱/۸ در آوریل افزایش یافته است و همچنان رشد خفیف اقتصاد جهانی را نشان می دهد، هر چند این رشد در مقایسه با روند بلندمدت همچنان ضعیف ارزیابی می شود. مطابق ادبیات S&P Global، جنگ خاورمیانه موجب افزایش فشارهای هزینه ای، طولانی تر شدن زمان تحویل تأمین کنندگان، تشدید اختلالات حمل و نقل و افزایش نااطمینانی فعالان اقتصادی شده است.

در میان اقتصادهای مورد بررسی، هند همچنان بالاترین نرخ رشد فعالیت اقتصادی را ثبت کرده است و پس از آن چین و بریتانیا نیز عملکرد نسبتاً مطلوبی داشته اند. ایالات متحده آمریکا با وجود کاهش در رشد، همچنان در محدوده توسعه اقتصادی باقی مانده و ژاپن و برزیل نیز رشد کمی داشته اند. در مقابل، منطقه یورو برای دومین ماه متوالی وارد محدوده انقباض شده، به گونه ای که آلمان، فرانسه و اسپانیا کاهش فعالیت اقتصادی را ثبت کرده اند و ایتالیا فقط رشد بسیار کمی داشته است. کانادا نیز تحت تأثیر کاهش تقاضا و ضعف تجارت خارجی با افت فعالیت روبرو شده است. در گزارش ماه مارس نیز کشورهایی نظیر استرالیا، برزیل، کانادا، فرانسه، ایتالیا، قزاقستان و روسیه کاهش در تولید و فعالیت اقتصادی را تجربه کرده اند که نشان می دهد دامنه اثرات جنگ و نااطمینانی های جهانی، بخش قابل توجهی از اقتصادهای جهان را تحت تأثیر قرار داده است. همچنین شاخص اشتغال جهانی برای دومین ماه متوالی وضعیت ضعیفی دارد و برخی اقتصادهای بزرگ از جمله آمریکا، چین و کشورهای منطقه یورو کاهش اشتغال را گزارش کرده اند که نشان دهنده انتقال تدریجی فشارهای رکودی به بازار کار جهانی است.

۱۰۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهبتر شده است" را انتخاب نموده اند، عدد ۵۰ نشان دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۲۵٪) ۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۳۰٪) ۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۱۵٪) ۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۱۰٪) ۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۲۰٪) ۶. قیمت خرید مواد اولیه ۷. موجودی محصول نهایی در انبار ۸. میزان صادرات کالا ۹. قیمت محصولات تولید شده ۱۰. مصرف حامل های انرژی ۱۱. میزان فروش محصولات ۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

معرفی طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

از میان شاخص های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان های بین المللی انتشار می یابند، شاخص Purchasing (PMI Manager's Index)، که در فارسی به اختصار شامخ نام گذاری شده است، یکی از مهم ترین شاخص های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه ای به دست می آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش های صنعت و خدمات ارائه می دهد.

در طرح شامخ، از پاسخ دهندگان خواسته می شود به ۱۲ پرسش مطرح شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهبتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۵/۰ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هریک از گزینه ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد

PMI در برخی از کشورها در آوریل ۲۰۲۶

Manufacturing PMI

Composite PMI

 مالزی 51.6	 روسیه 48.1	 ترکیه 45.7	 آلمان 51.2	 آفریقای جنوبی 51.6	 نیجریه 52.4	 هنگ کنگ 48.6	 مصر 46.6
 ژاپن 54.9	 برزیل 52.6	 چین 52.2	 هند 55.9	 عربستان 51.5	 سنگاپور 57.9	 چین 53.1	 ژاپن 52.4

عنوان: طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

تاریخ: فروردین ماه ۱۴۰۵ / شماره گزارش: ۹۱ / RC - 1405 - CSM - S1 - PM - 1218

صاحب انتشار: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، مرکز پژوهش ها (مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴)

تهیه و تنظیم: زهرا ناصری و حانیه زیادلو

همکاران: سیدعلی رنجبر، فاطمه بهروزی هما، الهام حسینی شبستری، فاطمه قهرمانی و لیلا قربانپور

ناظران علمی: عیسی منصوری، علاالدین ازوجی و محمدرضا دوست محمدی

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۵۷۳۳۶۰۰

ملاحظات: الف- حقوق معنوی اثر متعلق به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر ماخذ بلامانع خواهد بود.

ب- مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران نمی باشد.

آدرس: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵، کد پستی: ۱۵۸۳۶۴۸۴۹۹